

Мінстерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку

**ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

*Збірник наукових праць
здобувачів вищої освіти і
молодих учених*

2023 рік

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика

**Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти
і молодих учених**

Хмельницький 2023

*Рекомендовано до опублікування рішенням Вченої Ради факультету економіки і управління
Хмельницького національного університету,
протокол № 14/23 від 22.11.2023 р.*

*Рекомендовано до опублікування рішенням кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку Хмельницького національного університету,
протокол № 3а від 21.11.2023 р.*

Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених підготовлено за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України», яка проводилася 16 листопада 2023 р. на базі Хмельницького національного університету.

Голова редколегії:

Хрущ Н. А. – д.е.н., проф., зав. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Члени редколегії:

Квасницька Р. С. – д.е.н., проф., проф. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Форкун І. В. – к.т.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Ларіонова К. Л. – к.е.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Доценко І. О. – к.е.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Матвійчук Л. О. – к.е.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Пристапа Л. А. – к.е.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Фрадинський О. А. – к.е.н., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Сидорчук І. П. – к.е.н., ст. викл. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Гордєєва Т. А. – ст. викл. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Технічний секретар редколегії:

Доценко І. О. – к.е.н., доц., доц. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2023. – 145 с.

У збірнику подано статті, що відбивають результати наукових досліджень молодих учених, здобувачів вищої освіти за напрямками: стратегічні напрями розвитку інновацій в фінансовому управлінні суб'єктами господарювання в процесі євроінтеграції; інноваційне забезпечення розвитку різних сегментів національного та світового фінансового ринків; фінансове забезпечення інноваційного розвитку державного сектору економіки; фінансове забезпечення інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграції; фінанси домогосподарств у забезпеченні інноваційного розвитку різних сфер економіки в умовах дії євроінтеграційних процесів; загальні проблеми інноваційного розвитку економіки в умовах євроінтеграції.

Автори погоджуються з правом розміщення статей у збірнику наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених в електронному вигляді на офіційному сайті кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Хмельницького національного університету, за адресою: <https://fbss.khmnu.edu.ua/>

УДК 338:33(477)

Зміст

1. Стратегічні напрями розвитку інновацій у фінансовому управлінні суб'єктами господарювання в процесі євроінтеграції

Makhotina D. O., Gordeeva T. A., Khrushch N. A. FINANCING OF CURRENT ASSETS OF FOOD RETAIL ENTERPRISES IN UKRAINE	7
Бондарчук К. С., Артюх О. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ ЗЕД	9
Вікторова А. П., Гострик О. М. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	10
Гладкова Н. С., Пащенко В. С., Єлецьких С. Я. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ КРИЗИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	13
Діденко А. О., Пегарєва М. О., Єлецьких С. Я. СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	16
Ковтун С. І., Михайличенко Н. М. РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ЗМІЦНЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	18
Колеснік Р. А., Сидорчук І. П. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: СУТЬ, ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ	21
Коновальчук Д. Г., Гордєєва Т. А. ПОДАТКИ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	23
Костиріна Д. В., Квасницька Р. С. ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА «ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5–7–9 %» ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	25
Кудінов В. Ю., Неівестна О. В. ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ МІСТА ЯК ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ	27
Кузнєцова К. В., Доценко І. О. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	30
Непокульчицький Б. В., Квасницька Р. С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	33
Онофрійчук Т. С., Приступа Л. А. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ НАРОЩЕННЯ ПОРТФЕЛЯ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	35
Разовий Б. Б., Сидорчук І. П. ПРОГРАМНО-МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	37
Романова К. А., Масюк Ю. В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	39

**2. Інноваційне забезпечення розвитку різних сегментів
національного та світового фінансових ринків**

Svydka S. A., Gordeeva T. A., Khrushch N. A. TRENDS OF THE UKRAINIAN BANKS ACTIVITIES IN THE SECURITIES MARKET.....	41
Андросова В. Р., Безимська Ю. В., Приступа Л. А. ФІНАНСОВІ РИЗИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЗА ОСНОВНИМИ БІЗНЕС-НАПРЯМАМИ РОБОТИ: РІЗНОВИДИ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ	44
Кушнір Ю. О., Фрадинський О. А. СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	46
Московчук Д. О., Ласкута А. А., Матвійчук Л. О. СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	49
Семряга Б. В., Матвійчук Л. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ КІБЕРРИЗИКІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	51
Сьомак Т. О., Матвійчук Л. О. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ	53
Фесюк Х. М., Ларіонова К. Л. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ.....	56
Шеремета А. С., Проскурович О. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ШВЕЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ ЕКОНОМЕТРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ.....	59
Яворська Ю.В., Ларіонова К. Л. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	61

**3. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку
державного сектору економіки**

Kolomyets M. P., Gordeeva T. A., Khrushch N. A. FINANCIAL RESOURCES OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION.....	66
Гуцол І. П., Доценко І. О. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	68
Коновальчук Д. Г., Форкун І. В. ВИДАТКИ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	71
Мудрий В. О., Корсун А. А., Хрущ Н. А. ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ.....	73
Наконечна Н. В. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЧАСТИНА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РІЗНИХ РІВНІВ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ.....	76
Руденко В. С., Форкун І. В. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ	77
Чинчин Ю. Ю., Федотова Т. А. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	80

**4. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку
малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграції**

Блажівська А. С., Приступа Л. А. ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	83
Буга Є. Р., Ларіонова К. Л. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	85
Гайченя Ю. О., Балашова О. В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	87
Дунаєва А. С., Карпенко Є. А. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ, ОБУМОВЛЕНІ ВОЄННИМ СТАНОМ.....	90
Єфанова Ю. В., Артюх О. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ	93
Іваненко Л. А., Артюх О. В. АНАЛІЗ ФОРМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	95
Іщук Я. Ю., Андрушак Є. М. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕПОЗИТІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ЯКІ РОЗМІЩЕНІ У БАНКАХ УКРАЇНИ.....	97
Карпенко В. С., Карпенко Є. А. СУЧАСНИЙ ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	100
Нездойминого О. Є. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	103
Ощак А. М., Доценко І. О. РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	105
Петрищева К. Г. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ ТА МЕТАЛУРГІЇ	107
Потопник Б. П., Алексєєв І. В. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ У ПОВОЄННИЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	109
Смирнова Д. Д., Свинаренко Т. І. УМОВИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ.....	111
Тарновецька А. А., Артюх О. В. ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК	113
Фербей Г. М., Рилєєв С. В. ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ	114

**5. Загальні проблеми інноваційного розвитку економіки
в умовах євроінтеграції**

Filatova M., Chaikovska M. IMPACT OF MIGRATION PROCESSES ON THE FORMATION OF INTERCULTURAL TEAMS	117
Grabelina K. O., Chernyshov L. V. PRACTICAL APPLICATION OF CORPORATE BANKRUPTCY FORECASTING MODELS	119
Вербівський І. Р., Поцелуйко І. В., Мацьків В. В. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	125
Галушка Р. М., Маслій О. А. ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	127
Гарнага О. М. ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	128
Гнатюк М. В., Сачинська Л. В. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	130
Доїжак А. В., Трегубов О. С. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВ	132
Кирилюк В. С., Комаха В. О. ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ З ПАПЕРОВИМИ ПАКУВАЛЬНИМИ МАТЕРІАЛАМИ В УКРАЇНІ.....	134
Котелевець М. М. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	136
Макушина М. М., Артюх О. В. ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	138
Машталірук Д. В., Фрадинський О. А. ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ ЄДИНОГО ПОДАТКУ В СВІТОВІЙ ФІНАНСОВІЙ НАУЦІ.....	139
Мельник В. І., Тулай О. І. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА УКРАЇНА: ІННОВАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ	141
Субботіна В. Д., Борисова С. Є. ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	143

могло гарантувати вклади юридичних осіб призводить до того, що частка коштів розміщених на банківських рахунках є вкрай малою та в більшій мірі складається з депозитних вкладів на вимогу та вкладів у банках які належать державі або в установах з іноземним капіталом, що зменшує ризики ліквідації.

Література

1. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення 06.08.2023).
2. Національний банк України. Статистика фінансового сектору. Депозити, залучені депозитними корпораціями. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 05.08.2023).
3. Національний банк України. Статистика фінансового сектору. Процентні ставки у національній та іноземній валюті за депозитами для юридичних осіб. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 05.08.2023).
4. Національний банк України. Статистика фінансового сектору. Структура депозитних вкладів щодо строку їх дії. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 05.08.2023).
5. Національний банк України. Статистика фінансового сектору. Структура депозитного портфеля залежно від галузі діяльності. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 05.08.2023).

Карпенко В. С., Карпенко Є. А.

**Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава**

СУЧАСНИЙ ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Актуальність дослідження. Малі підприємства є надзвичайно важливим елементом економічної системи України. Як в довоєнний період, так і в сучасних умовах, вони виконують ряд важливих соціальних функцій, забезпечуючи нові робочі місця, виробляючи суспільно значущу продукцію та формуючи конкурентне середовище на ринку. Разом з тим, в перші дні війни малий бізнес стикнувся із суттєвими викликами та загрозами, які призвели до втрати фінансової стійкості, збитковості, а в ряді випадків і до банкрутства, яке обумовлене відсутністю джерела для покриття втрат і відновлення активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням особливостей розвитку підприємництва в умовах воєнного стану займалися ряд вітчизняних та іноземних науковців. Мурована Т. О. [1] дослідила основні тенденції та методи підтримки вітчизняного підприємництва в умовах воєнного стану. Лукашовою Л. [2] визначено можливі напрями реформатування українського бізнесу в повоєнний період. Джастін Кі окреслив основні фінансові проблеми, з якими стикнулися підприємства в умовах війни [3].

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та динаміки основних фінансових показників малих підприємств, а також визначення можливих напрямів державної підтримки для подальшого розвитку малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Малі підприємства відіграють важливу роль в економіці України і, за даними Державної служби статистики України, їх кількість протягом 2019–2020 років становила 95,2 % усіх підприємств України [5]. Внесок українських малих, середніх та мікропідприємств у зайнятість та валові продажі наближався до показників розвинених країн світу і становив 73 %, а на долю мікропідприємств припадало 63 % [4].

Зважаючи на вразливість даного прошарку суб'єктів підприємництва, порівняно з великими підприємствами, слід зазначити, що малі підприємства найбільше постраждали від війни, про що свідчить більша частка суб'єктів малого підприємництва, які припинили свою діяльність ще навесні 2022 року, а саме 22 % [2]. Значна частина малих підприємств базувалася у Харківській області і зазнала руйнівних втрат, збанкрутувала або була релокована в інші регіони. На основі даних

Державної служби статистики України розрахуємо кількісні та якісні показники діяльності малих підприємств за 2020–2022 роки (табл. 1).

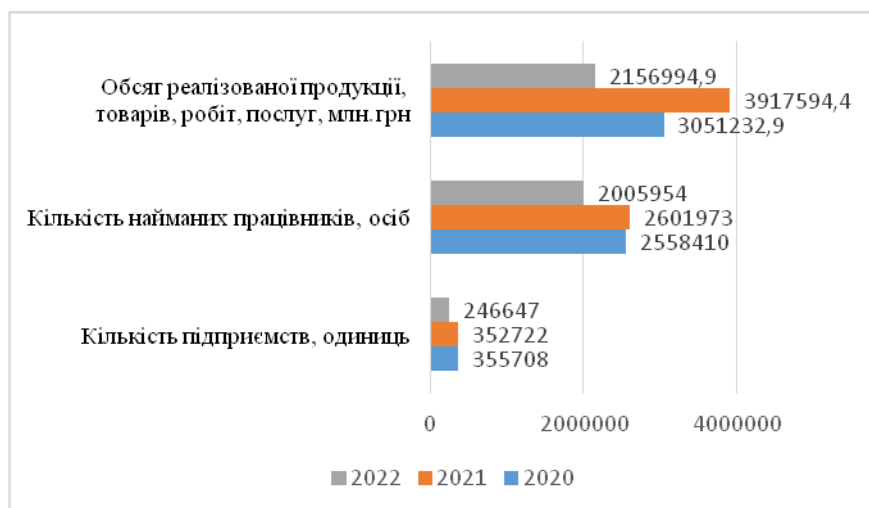
Таблиця 1

Динаміка кількісних та якісних показників діяльності малих підприємств за 2020–2022 роки*

Показник	Рік			Абсолютне відхилення 2022 р. від:		Темп приросту у 2022 р. відносно, %:	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.	2020 р.	2021 р.
Кількість підприємств, од.	355708	352722	246647	-109061	-106075	-30,66	-30,07
Кількість найманих працівників, осіб	2558410	2601973	2005954	-552456	-596019	-21,59	-22,91
Обсяг реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, млн грн	3051232,9	3917594,4	2156994,9	-894238	-1760600	-29,31	-44,94
Витрати на оплату праці, млн грн	137136,9	148711,7	140324,1	3187	-8388	2,32	-5,64
Відсоток прибуткових підприємств, %	71,1	72,8	65,8	-5	-7	×	×
Рентабельність операційної діяльності, %	5,4	7,6	2,4	-3	-5	×	×
Рентабельність діяльності, %	-1,8	11,1	-6,2	-4	-17	×	×

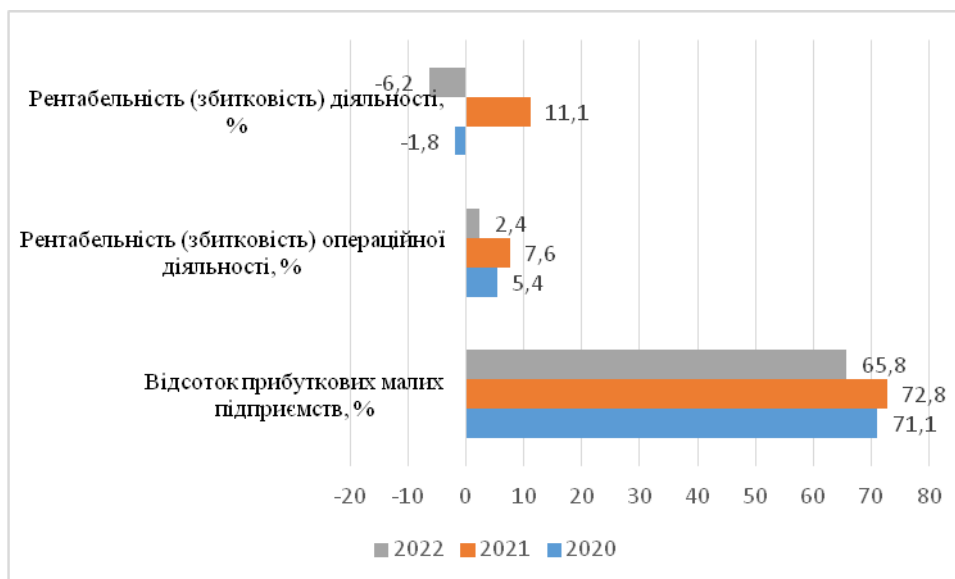
*Розраховано за даними [2]

Як бачимо з таблиці 1 у 2022 році спостерігається скорочення діяльності малих підприємств, кількість яких, порівняно з 2020 та 2021 роками скоротилася приблизно на 30 %. При цьому кількість найманих працівників скорочувалася трохи меншими темпами і, порівняно з 2021 роком зменшилася у 2022 році на 22,91 % (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка кількості малих підприємств та їх найманих працівників за 2020–2022 роки

Про складне фінансове становище та кардинальні потрясіння для малих підприємств на початку війни свідчить різке скорочення (на 45 %) у 2022 році, порівняно з попереднім роком, обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), що обумовлено, значною мірою, руйнацією логістичних шляхів та торговельних відносин з рядом країн. Як наслідок, зменшується на 7 % кількість прибуткових підприємств, а середня рентабельність операційної діяльності малих підприємств – на 5 % (рис. 2).

Рис. 2. Рентабельність (збитковість) діяльності малих підприємств за 2020–2022 роки

Оговтавшись від основних потрясінь і, у відповідності до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», з метою надання фінансової, інформаційної та консультативної підтримки малого бізнесу у 2023 році державні органи влади за підтримки іноземних партнерів, окрім тих програм підтримки, які успішно діяли до війни, почали активно запускати новітні проекти, які враховують сучасні виклики і потреби малого бізнесу.

В межах фінансової підтримки відбувається компенсування коштів державою за працевлаштування ВПО; діє урядова програма «Робота з метою активізації грантової діяльності малих підприємств»; спрощено процедуру кредитування за рахунок реалізації програми «Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу на Дія. Бізнес»; запущено кредитну програму для компаній, які через агресію РФ потребують додаткового фінансування для реалізації експортних контрактів.

В межах інформаційної підтримки запущено єдину платформу цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу, а також оперативну платформу з актуальною інформацією для українських експортерів, які готові постачати свою продукцію за кордон в умовах війни.

Консультативна підтримка відбувається через створення інтерактивного дашборду: експорт України в умовах повномасштабної війни; надання безкоштовної правової допомоги, організовано Радою бізнес-омбудсмена, та здійснення захисту прав підприємців перед державними органами; створення інформаційного ресурсу «Чекліст для рестарту бізнесу», який дозволяє зібрати інформацію про ресурси, побудувати стратегію та зробити конкретні кроки для запуску бізнесу з метою адаптації релокованого бізнесу та скорішого відновлення економіки України.

Висновки. Проведене дослідження показало, що незважаючи на всі виклики, з якими зіткнулася Україна у зв'язку із агресією РФ, в тому числі і щодо різкого скорочення кількості та прибутковості малих підприємств, на сьогодні вдало реалізуються заходи державної підтримки і наявні усі передумови для відновлення ресурсного потенціалу малого бізнесу у повоєнний період.

Література

1. Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. № 47/2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49> (дата звернення 26.10.2023).
2. Лукашова Л. Мале підприємництво в умовах війни: тенденції та перспективи розвитку. *Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: виклики воєнного часу* : тези доп. XIV Міжнар. бізнес-форуму (Київ, 23 берез. 2023 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. С. 170–172.
3. Justin Keay. Trade Finance In Wartime The huge drop-off in trade involving Russia and Ukraine has hit trade finance hard. *Global finance magazine*. January 03, 2023. URL: <https://www.gfmag.com/magazine/january-2023/trade-finance-ukraine-russia-war> (дата звернення 26.10.2023).

4. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2022, 77 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/UA_Rapid_Assessment_of_War_on_MSMEs_in_Ukraine_0.pdf (дата звернення 26.10.2023).

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2023).

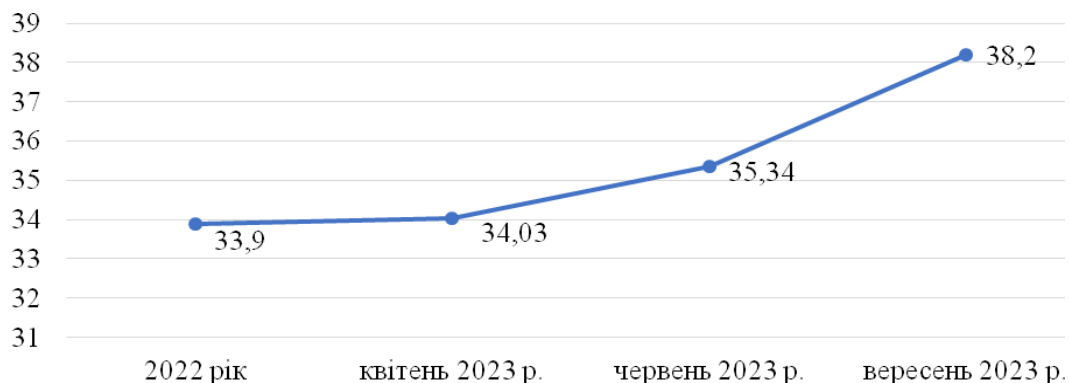
6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення 26.10.2023).

Нездойминога О. Є.
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Існування в сучасних умовах розвитку малого бізнесу в Україні пов'язано з низкою соціально-економічних, фінансових, політичних перешкод. Показник Ukrainian Business Index демонструє, що малий бізнес переживає стадію стагнації.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проведені в липні 2023 р. свідчать, що оборот малого бізнесу скоротився в порівнянні з 2022 роком на 0,7 % [1]. Проте індекс активності бізнесу поступово зростає (рис. 1).

Рис. 1. Індекс активності бізнесу в Україні*

*Складено на основі [1, 2]

Варто відмітити, що серед негативних факторів розвитку малого бізнесу можна виділити:

- непрогнозованість дій держави щодо бізнесу;
- посилення тиску силовиків та контрольних органів;
- відсутність доступу до фінансового ресурсу.

На думку Педченко Н. С. та Стрілець В. Ю., ключова роль у забезпеченні зростання малого бізнесу належить державі [3, с. 83]. В цьому питанні важливого значення набуває процес застосування інструментів непрямого фінансового забезпечення, які можна розділити на адміністративні та економічні (див. рис. 2).

Для оцінки фінансового забезпечення малого бізнесу в Україні на сучасному етапі розвитку важливо дослідити загальні проблеми. Дослідження свідчать, що 56,2 % представників малого бізнесу вважають найголовнішою проблемою непрогнозованість розвитку ситуації в Україні. При чому більше 80 % з цієї кількості занепокоєні можливістю непередбачених дій держави, що можуть погіршити стан бізнесу. 27,9 % представників малого бізнесу серед проблем також виділяють високі податки та збори.